In beweging...

De 3 relaties van Maya

Black Lives Matter? Absoluut! Het levensverhaal van Marguerite Johnson overtuigt me daar opnieuw van. Het is nauwelijks te geloven dat deze vrouw als tachtigplusser levenslustig schrijft: *Ik ben een grote vogel die over hoge bergen wiekt en omlaag naar vredige dalen. Ik ben een voorjaarsblad trillend van verwachting om te groeien.* En dát terwijl haar start in het leven nauwelijks beroerder kon. Arm, zwart, op haar derde door haar ruziënde ouders 600 kilometer zuidelijker gedropt bij haar oma in Arkansas. Als achtjarige verkracht, op haar zestiende zwanger en als alleenstaande moeder vechtend om te overleven met haar zoontje. Hoe heeft zij ooit zo'n opwaartse beweging kunnen maken? En wie hielpen haar daarbij? Personen die daarbij beslissend waren zijn toch niet Malcolm X, Martin Luther King of James Baldwin, met wie ze als burgerrechtenactiviste samenwerkte. Noch Barack Obama die haar typeerde met 'briljant schrijfster, ware vriendin, een werkelijk fenomenale vrouw'. Ook niet Oprah Winfrey, J.K. Rowling of Toni Morrison die zij inspireerde hún weg te gaan. Ieder van hen heeft zeker op haar invloed gehad, maar doorslaggevend lijken mij deze drie personen.

De schaduw van Momma

Als eerste oma, die haar en haar twee jaar ouder broer Bailey opvoedde in het door rassenhaat verdeelde Arkansas. *De wereld waarin ik in ben opgegroeid, bestond uit een voortdurende strijd tegen een toestand van overgave. Op de eerste plaats overgave aan de volwassenen die ik elke dag zag, die allemaal zwart en allemaal heel, heel groot waren. Vervolgens onderwerping aan het idee dat zwarte mensen inferieur waren aan witte mensen, die ik maar zelden zag. Zonder precies te weten waarom geloofde ik niet dat ik aan iemand inferieur was.* Iets van fierheid dient zich zo al heel vroeg aan en daarin is de invloed van haar oma die ze 'Momma' noemde zichtbaar. *Zij was een toonbeeld van waardigheid. Ze sprak zacht en liep langzaam, met haar handen op haar rug. Ik deed haar zo goed na, dat onze buren mij 'haar schaduw' noemden. 'Zuster Henderson, ik zie dat je schaduw er ook weer is.' Grootmoeder keek met een glimlach naar mij. 'Ja, ik geloof dat je gelijk hebt. Als ik blijf staan, blijft zij staan. Als ik doorloop, loopt zij door.'* En ook al werd ze als kind nooit geknuffeld en kreeg ze niet te horen dat er van haar werd gehouden, er werd wél een basis gelegd. *Een van de vroegste herinneringen aan Momma is een glimp van een lange kaneelkleurige vrouw met een lage, zachte stem, die honderd meter hoog in de lucht staat met niets zichtbaars onder haar. Telkens wanneer ze werd geconfronteerd met een uitdaging sloeg Momma haar handen op haar rug in elkaar, keek omhoog alsof ze zich kon laten opstijgen naar de hemel en richtte zich op tot haar volle lengte van één meter tachtig. Dan zei ze tegen haar familie: 'Ik weet niet hoe we aan de dingen moeten komen die we nodig hebben, maar ik probeer christen te zijn en ik sta gewoon vast op het woord van God.' Meteen zag ik dat ze de ruimte in werd geslingerd, met manen aan haar voeten, sterren om haar hoofd, kometen wervelend om haar schouders.*

enkele belangrijke data
Marguerite Annie Johnson wordt geboren op 4 april 1928 in St. Louis, VS
broer Bailey kortte haar naam in tot My, wat anderen veranderden in Maya
in 1941 teruggebracht naar moeder
april 45 geboorte van Guy als ze 17 is
1951 gehuwd met Tosh Angelopoulos
na hun scheiding in 1954 verandert ze haar artiestennaam in Maya Angelou
1955 suïcidaal na Porgy and Bess-tour
vanaf 1959 lid van Harlem Writers Guild
op haar 40e verjaardag wordt Martin L. King vermoord, Maya wordt depressief
internationaal succes vanaf 1969 met *Ik weet waarom gekooide vogels zingen*
bestemming helder op 53e: *ik ben geen schrijfster, maar docente die schrijft*
2011 Barack Obama eert haar met de Presedential Medal of Freedom
overleden op 28 mei 2014 – 86 jaar

Lady B wordt tegelijk oma en moeder

Het baldadig gedrag van de 15-jarige Bailey werd zodanig, dat Momma besloot de beide kinderen terug te brengen naar Vivian Baxter, hun moeder. Die overgang verliep uiterst moeizaam. Vivian, die in San Francisco een mondain leven leidde, contrasteerde zo sterk met haar schoonmoeder, dat Maya vier jaar weigerde haar mama te noemen, ze hield het bij: Lady B. *Ik dank God op mijn blote knieën dat ik als kind naar mijn Momma ben gestuurd. Mijn moeder was vreselijk met kinderen. Ze wist niet wat ze met hen aan moest. Ik weet niet wat er van mij was geworden als ik door haar was opgevoed. Ze zou nooit tijd voor me hebben gehad, ik zou me ellendig hebben gevoeld, vermorzeld door haar persoonlijkheid. Mijn moeder had me*

als kind niets te bieden, maar voor een jong volwassene was ze de beste moeder die je maar kunt wensen. Ze respecteerde je volledig en wist precies hoe ze met je moest omgaan. Dat bleek op Maya's 17e. Vivian bezat in Alaska nachtclubs, was daarvoor veel van huis en niet op de hoogte van haar dochters doen en laten. Bij thuiskomst kwam het hoge woord van Maya eruit: *'Ik ben acht maanden en één week zwanger.' 'Wie is de jongen?' vroeg ze. Ik vertelde het haar. 'Hou je van hem?' vroeg ze. 'Nee', zei ik. 'Houdt hij van jou?' Ik zei: 'Nee, hij is de enige met wie ik seks heb gehad en we zijn maar één keer samen geweest.' Zij zei: 'Het heeft geen zin om drie levens te verwoesten, onze familie zal er een fantastisch kind bij krijgen.'* Die kordate aanpak typeerde Vivian. Een paar dagen later begonnen de weeën en dus reed ze haar dochter naar het ziekenhuis. De dokter was er nog niet en zo nam zij noodgedwongen diens rol over bij de bevalling. *Toen Guy geboren werd, ving mijn moeder hem op. Zij en de andere verpleegsters maakten hem schoon en wikkelden hem in een deken en brachten hem naar me toe. 'Hier mijn kind, hier is jouw prachtig kind.' Mijn stiefvader zei dat ze zo moe was toen ze thuiskwam dat het leek of ze zelf een vijfling gebaard had.* Sindsdien begon Maya haar moeder te noemen. Die stimuleerde haar dochter om alles aan te pakken. om in het onderhoud van Guy en zichzelf te voorzien. Tramconductrice, kok, nachtclubdanseres, zangeres en wat niet al.

De terugkerende invloed van haar zangdocent

Het contrast met Maya's jeugd in Arkansas was enorm. *Eenmaal in San Francisco werd ik wereldwijs en tijdelijk agnostisch. Het was niet zo dat ik niet meer in God geloofde, alleen scheen God niet in dezelfde buurten rond te hangen als ik.* En toen nodigde zangleraar Frederick Wilkerson haar uit voor een leesavond. Met andere studenten zat ze in een kring. *De leraar vroeg mij een paragraaf voor te lezen die eindigde met de woorden: 'God houdt van me.' Ik las het stuk en sloot het boek. De leraar zei: 'Lees het nog eens.' Nadrukkelijk opende ik het boek en las een tikje sarcastisch: 'God houdt van me.' Meneer Wilkerson zei: 'Nog een keer.' Ik vroeg me af of het de bedoeling was dat het oudere, volledig blanke gezelschap mij zou uitlachen. Na ongeveer de zevende herhaling werd ik nerveus en bedacht dat er misschien toch iets van waarheid in de bewering school. De mogelijkheid bestond dat God echt van mij, Maya Angelou, hield. Plotseling moest ik huilen om de ernst en grootsheid ervan. Als God van me hield, besefte ik, dan kon ik fantastische dingen doen, ik kon geweldige dingen uitproberen, alles leren, alles bereiken. Want wie kon me tegenhouden wanneer één mens met God de meerderheid vormde?*

Ze zette nieuwe stappen: begon te schrijven, verhuisde naar New York voor zangstudie en kreeg een rol in Gershwins opera *Porgy en Bess.* Enthousiast ging ze met dat gezelschap op tournee door Europa, maar keert voortijdig terug naar San Francisco. De achtjarige Guy had ze bij haar moeder achter gelaten en geplaagd door schuldgevoelens zoekt ze in verwarde toestand hulp bij haar zangleraar. Hij is de enige met wie ze openhartig kon praten. *'Wat is er mis?' vroeg Wilkie. Ik zei dat ik gek werd. Hij zei van niet en vroeg: 'Wat is er echt aan de hand?' En ik, van streek omdat hij mij niet had gehoord, zei: 'Ik heb vandaag overwogen om mezelf en Guy van kant te maken. Ik zeg je dat ik gek wordt.' Wilkie zei: 'Ga hier aan tafel zitten, daar liggen een geel notitieblok en een balpen. Ik wil dat je opschrijft hoe gezegend je bent.' Ik zei: 'Wilkie, daar wil ik niet over praten, ik zeg je dat ik gek wordt.' Hij zei: 'Schrijf eerst eens op dat ik heb gezegd dat je dit op moet schrijven en dat je moet denken aan de miljoenen mensen op de wereld die geen koor kunnen horen of het gehuil van hun kinderen. Schrijf op: ik kan horen – goddank. Dan schrijf je op dat je dit gele notitieblok kunt zien en denk eens aan de miljoenen mensen die geen waterval kunnen zien of het gezicht van hun geliefde. Schrijf op: ik kan zien – goddank…' Ik volgde de instructies op en toen ik bij de laatste regel op het eerste blad van het gele notitieblok was gekomen, was de waanzin in de kiem gesmoord. Dit incident heeft zich meer dan vijftig jaar geleden voorgedaan. Ik heb zo'n 25 boeken, misschien 50 artikelen, gedichten, toneelstukken en toespraken geschreven, allemaal met balpen op een geel notitieblok.*

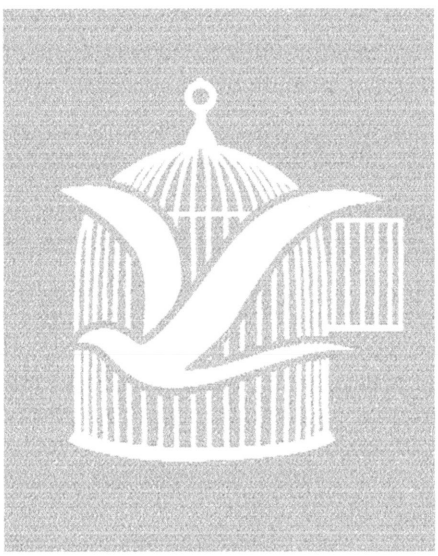

'Ik weet waarom gekooide vogels zingen'-logo

Steeds terug naar het begin

Maya Angelou werd sinds haar doorbraak met 'Ik weet waarom…' erkend en gerespecteerd als spreekbuis van zwarten en van vrouwen. Zo verantwoordde ze dat: *Ik heb mijn schrijverschap, mijn hele leven aan God te danken. It delights my soul. Omdat ik geloof in Gods aanwezigheid, voel ik me aangemoedigd allerlei risico's te nemen.* Aan het eind van haar leven gevolgd door: *Telkens wanneer ik twijfelde aan het bestaan van God keek ik omhoog naar de lucht en jawel hoor, daar tussen de zon en de maan staat mijn grootmoeder een metrische hymne te zingen, een lied dat het midden houdt tussen een weeklacht en een slaapliedje, en dan weet ik dat het geloof het bewijs is van onzichtbare dingen. Alles wat ik hoef te doen is blijven proberen christen te zijn.*